

Högskolan
Kristianstad

"Ett sätt att få syn på
jämställdhet, normer och värderingar"
Att använda skönlitterära
texter i lärarutbildningen

Karin Höijer, Anna Bryntorp, Jenny Edvardsson och Anna Scazzocchio

Bakgrund

Skolinspektionens granskning:

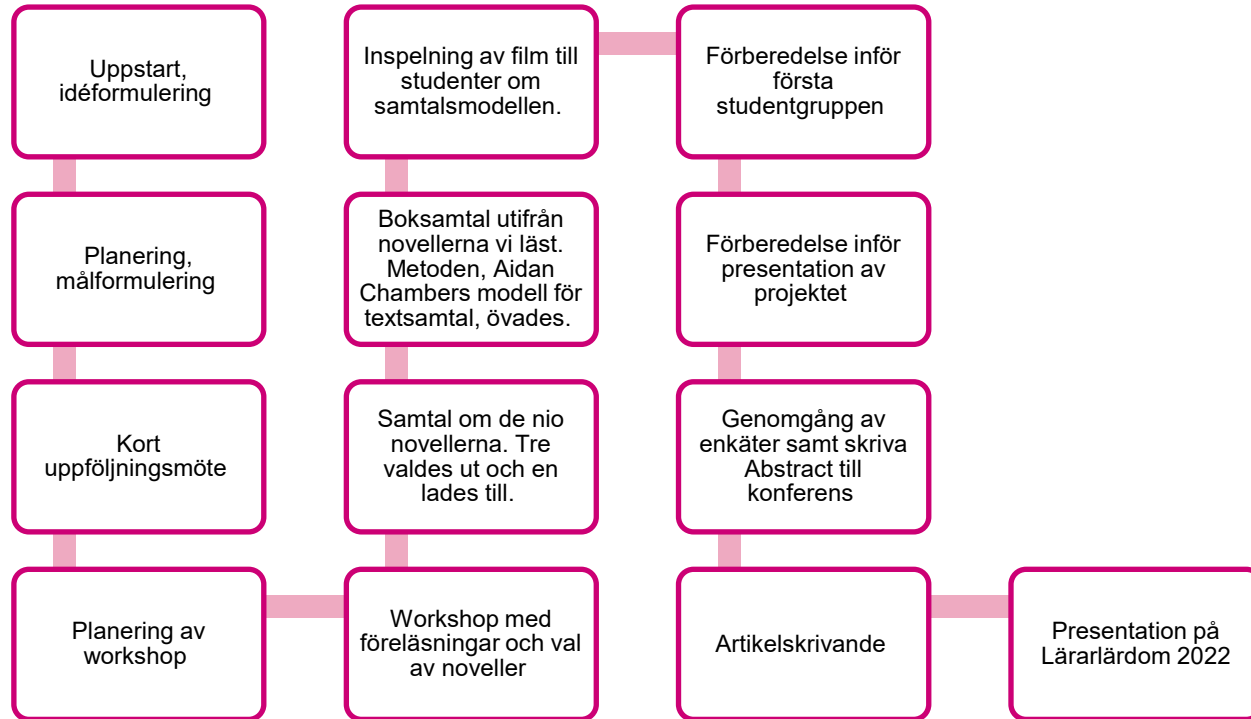
”viktiga jämställdhetsaspekter i hemmet och samhället inte lyfts tillräckligt i undervisningen” (2019, s. 5)

diskussioner i klassrummet begränsas ofta ”till hur det ser ut hemma utan att paralleller dras till samhällsliga strukturer och fenomen” (2019, s. 23).

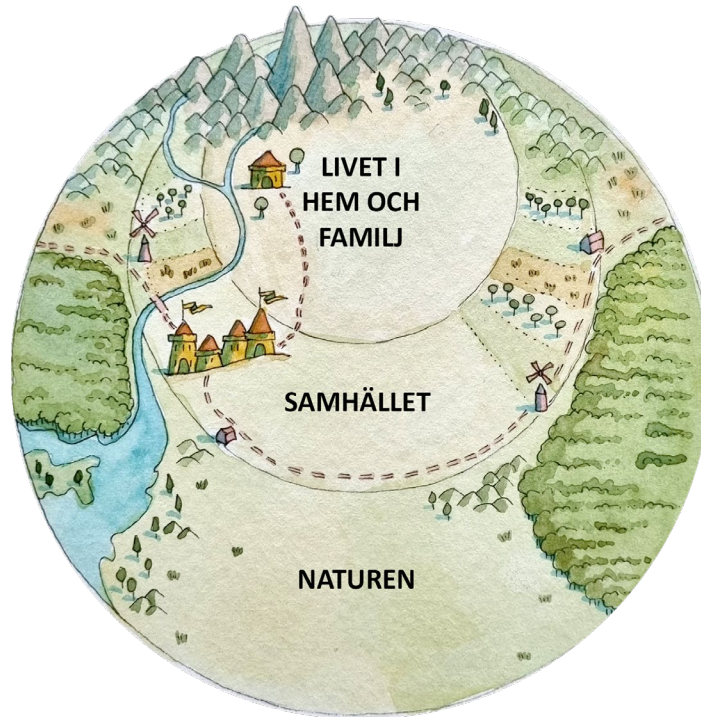
Syfte med projektet

Syftet med projektet var att utveckla undervisningen kring jämställdhet i HK genom ett ämnesövergripande arbete där skönlitteratur används som ett didaktiskt verktyg.

Tretton steg i projektet

Humanekologisk teori

Chambers boksamtalsmodell

Läsprotokoll novellsamtal

Novellens titel: _____ Författarens namn: _____

Jag ser mig som kvinna man hen

Gillar	Ogillar	Frågetecken	Mönster	Kopplingar

Att välja text

- Engqvist, H.E. (1980). *Bortom Sörgården: berättelser*. Stockholm: Arbetarkultur
- Naumann, C. (2015). *Kulor i hjärtat*. Stockholm: Alfabetabeta
- Roxberg, E. (2020). *Korridorerna: 12 noveller om högstadiet*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Karlsson, J. (2007). *Det andra målet: noveller*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Vald text

Jag ska sparka dom på smalbenen
av

Hans Erik Engquist (1980)

Undervisningsupplägg

- 1 Alla studenters läsprotokoll sammanställdes i ett **gemensamt protokoll**, antingen inför eller under lektionstillfället. Vid tillfället strävade vi efter att inte ha fler än åtta studenter i en grupp.
- 2 När allas anteckningar hade samlats in **analyserades** det gemensamma protokollet för att hitta **kopplingar**, antingen inom en kolumn eller mellan kolumner och rader. De kopplingar som behandlade samma tema markerades med samma **färg**. Under dessa inledande steg skedde **ingen diskussion**.
- 3 Utifrån de teman som framträdde som de mest dominanta skedde sedan en **diskussion** som leddes av läraren.
- 4 Diskussionen avslutades med de **förberedda frågorna**, ifall de ännu inte berörts.

Läsprotokoll novellsamtal [gr 1] Novellens titel: Jag ska sparka dom på smalbenet Författarens namn: Hans Erik Engqvist

	Gillar	Ogillar	Frågetecknen	Mönster	Kopplingar
1	Vad är det tänkt på när vi upprepningen har öm och inte är omvändningen och vad den	Korta meningar, ibland bara två ord	Vissa ord känns gammaldags, inte så obehövs jag upprepar att det var 60-tal tidigt 70-tal	Uppreppning av samma mening direkt efter varandra, höjde dem, höjde dem. Pappa bjöd på mamma. Han bjöd på mamma	Säkert ofta förekommande med upprepade som följer av arbetstilläget i samballet krång tiden som återges i novellen
2	Barnets perspektiv blir tydligt i de korta meningarna. Egentligen som talstyrkt men jag tycker det som barnperspektiv när jag läser	Temporaländringar, min farfare bor bara en liten bit bort, han kom nästan direkt	Även om personen är 9 år så är det en farfare bor bara en liten bit bort, han kom nästan direkt	Novellen börjar på samma vis som den slutar. Men i slutet vet vi vad far barnet sitter på himlen och hur barnet känner till sin pappa	Sen 60-tal tidigt 70-tal så var min mammas mamma och tog hand om honom medan pappa drog in pengarna
3	Beskrivningen av familjen och livet är målande trots förengheten	Jag brukar undvika att blicka och filmar där barn får rita. Särskilt när det skildras i barnens perspektiv. Det blir lite starkt. Också i kroppen kan sitta i resten av dagen.	Har svårt att tänka hem och konsumtionskap-perspektiv.	Cyklostmestern återkommer och står för den goda relationen, en snäll pappa	Jag utgår från att barnet är en pojke för att författaren är en man.
4	Författaren beskriver en stämning genom att visa vissa detaljer, som att hållore klappar i handerna mitt under en gnål.	Jag ogillar att barnet inte ser sin pappas skuld i drickandet eller våldet	Barnet säger att allt började bli annorlunda på hösten, att supandet kom i gång då. Sen är supandet fullt eskalering också i slutet på sommaren och kulmen kom i oktober. Så tiden hoppar lite, kanske för att beskriva barnets syn på tiden.	Mamma har tyvärr i tvättstugan uppgifter till gårdar, stigar i affären, och pappa gör tyvärr rentliga saker som att stiga till bytet och så vidare	Det är lätt att se sig in i situationen för att det skildrar ett vanligt svenskt hem någon gång under 1900-talet. Jag var också hem i Sverige på 1900-talet

Studentgrupper

Grupp 1:

- Inriktning mot årskurs 7–9.
- Genomfördes vecka 7.
- Instruktioner delades ut någon vecka i förväg.
- Studenterna skickade in sina läsprotokoll i förväg
- Protokollen sammanställdes till ett gemensamt dokument.
- Träffen skedde på zoom och alla fyra lärare var med när steg 2–4 genomfördes
- Genomförandet tog 95 minuter.
- Studenterna delades in i tre mindre grupper för steg 2 och 3 och samlades gemensamt för steg 4.

Grupp 2:

- Inriktning mot årskurs 1–6.
- Genomfördes vecka 8.
- Instruktioner delades ut någon vecka i förväg.
- Studenterna lämnade in sina läsprotokoll i förväg
- Protokollen sammanställdes till ett gemensamt dokument.
- Träffen skedde på campus och tre lärare var med när steg 2–4 genomfördes.
- Genomförandet tog 90 minuter.

Grupp 3:

- Inriktning mot årskurs 7–9.
- Genomfördes vecka 11.
- Studenterna fick instruktioner, tid att läsa och fylla i läsprotokoll på campus.
- Två lärare var med när steg 1–4 genomfördes.
- Genomförandet tog 90 minuter.
- Samtalet genomfördes med halva gruppen åt gången.

Grupp 4:

- Inriktning mot årskurs 1–6.
- Genomfördes vecka 16.
- Studenterna fick instruktioner, tid att läsa och fylla i läsprotokoll på campus.
- Två lärare var med när steg 1–4 genomfördes.
- Genomförandet tog 90 minuter.

Enkät

1. Kan du tänka dig använda novellen *Jag ska sparka dom på smalbenen* i HK-undervisningen?
2. Kan du tänka dig använda modellen för textsamtal (gilla, ogilla, frågetecken, mönster, kopplingar) i HK-undervisning?
3. Kan du tänka dig använda skönlitteratur i HK-undervisning?
4. Vad skulle du behöva för stöd för att använda skönlitteratur och textsamtal i HK-undervisning?
5. Om du har hunnit genomföra VFU i ämnet HK, hur arbetade du och din handledare med jämställdhet?

Sammanställning av enkätsvar

			Kan du tänka dig använda novellen?	Kan du tänka dig använda modellen?	Kan du tänka dig använda skönlitteratur?	
Grupp	Årskurser	Antal svar	Fråga 1 (Ja)	Fråga 2 (Ja)	Fråga 3 (Ja)	Antal män
1	7-9	13	12	11	11	3
2	1-6	8	7	8	8	2
3	7-9	17	10	16	14	2
4	1-6	9	9	9	8	3
	Summa	47	38	44	41	10
1+3	7-9	17	16	17	16	5
2+4	1-6	30	22	27	25	5

Är texten för HK?

”att använda en text ger ett sätt att diskutera med en opersonlig utgångspunkt”

”Förutom att det är en hemsk historia så finns det mycket en kan lyfta i undervisningen kopplat till hur samhället såg ut då kontra idag och kopplat till jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet, stereotypa könsroller, normer och samhällets förväntningar utifrån biologiskt kön med mera”.

”(...) göra fler övningar tillsammans med kollegor innan de används i klass”.

Utmaningar och möjligheter

”Med god förberedelse och samarbete med svenskan och kurator”

”(...) om jag har en stor uppbackning från kurator och andra vuxna på skolan, då detta är ett väldigt känsligt ämne som inte får slarvas med utan måste göras ordentligt”

”Om det skulle vara en kurator med samt en pedagog till”

”Jag skulle kunna använda den om jag hade känt gruppen bra samt kanske tillsammans med skolkurator”

”ett sammansatt arbetsmaterial med instruktioner för arbetsgången samt gärna tips på texter med olika inriktningar i området passande olika elevgrupper”

Avslutning

”I och med att viktiga jämställdhetsaspekter i hemmet är något som inte lyfts nog i undervisningen i HK tänker jag att en novell likt den vi har läst kan vara en bra dörröppnare till arbetet med detta”.

Referenser

Chambers, A. (2014). Böcker inom och omkring oss. Stockholm: Gilla böcker.

Edvardsson, J. (2022). "Just nu ser jag bara möjligheter!" En studie om skönlitteratur inom ämnet hem- och konsumentkunskap på lärar-utbildningen för årskurs 7-9. Uppsala: Uppsala universitet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-473452>

Edvardsson, J. (2019). Läsa och samtala om skönlitteratur - med digi-tala verktyg. Lund: Studentlitteratur.

Engqvist, H.E. (1980). Pappa kommer hem och är full, Jag ska sparka dom på smalbenen och Nadja Harmynt ur Bortom Sörgår-den: berättelser. Stockholm: Arbetarkultur

Eriksson Sandberg, M. & Roxberg, E. (2020). Kroppar och Punkare ur Korridorer: 12 noveller om högstadiet. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Granberg, A. (2018). Koka sjuda steka: ett sociokulturellt perspektiv på matlagning i hem- och konsumentkunskap på grundsärskolan. Uppsala: Uppsala universitet.

Hjälmeskog, K. & Höijer, K. (2019). Inledning. I Hjälmeskog, K. & Höijer, K. Didaktik för hem- och konsumentkunskap. Malmö: Gleerups.

Håkansson, A. (2019). Undervisning, värderingar och kontroverser. I Hjälmeskog, K. & Höijer, K. Didaktik för hem- och konsumentkunskap. Malmö: Gleerups.

Jämställdhetsmyndigheten (10 juni 2022). Vad är jämställdhet? <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/vad-ar-jamstalldhet/>

Karlsson, J. (2007). Liten röd prydnadssak ur Det andra målet: no-veller. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Karlsson, J., Gerberich, J. & Höijer, K. (2018). Nyanländas lärande – Grundskola åk 7–9 och Gymnasieskola Modul: Språk- och kunskapsutvecklande ämnesundervisning för nyanlända elever den första tiden. Del 7: Läsförståelse i alla ämnen: läsförståelse i alla ämnen (ämnesspecifik text: hem- och konsumentkunskap). Stockholm: Skolverket.

Lärlärdom (13 juni 2022). Välkommen till Lärlärdom 2022. <https://www.bth.se/om-oss/det-har-ar-bth/sa-har-arbetar-vi/undervisning-och-larande/pedagogik-larlarldom/larlarldom-2022/>.

Naumann, C. (2015). Martin, Rut, Barnvakten och Kyssen ur Kulor i hjärtat. Stockholm: Alfabeta,

NOS-HS (13 juni 2022). NOS-HS: Promoting Nordic research within the Humanities and Social Sciences <https://nos-hs.org/>

SCB (13 juni 2022). Jämn fördelning av det obetalda hem- och om-sorgsarbetet. <https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/jamstalldhet/jamn-fordelning-av-det-obetalda-hem--och-omsorgsarbetet/>

Skolinspektionen (2019). Hem- och konsumentkunskap i årskurs 7–9. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2022). Kursplan i Hem- och konsumentkunskap. <https://www.skolverket.se/download/18.645f1c0e17821f1d15c2d88/1632771884319/Hem-%20och%20konsumentkunskap.pdf>.